

СИМВОЛІКА ДЕЯКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З НУМЕРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

Смерчко Антон

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Колесова Юлія

здобувачка вищої освіти історико-філологічного факультету
ОП «Мова і література (англійська)»
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Рівне, Україна

Особливим способом розуміння і осмислення дійсності є фразеологічні одиниці, під якими розуміють відтворювані в мовленні, стійкі за своїм складом, структурою і значенням словосполучення або речення, що виконують номінативно-характерологічну або комунікативно-євристичну функцію. В мовних формулах (фразеологізмах) закарбований моральний досвід народу, його дух і побут, його світогляд і світовідчуття. Через мовну модель, через конкретний мовний образ оцінюються предмети і явища дійсності, події і ситуації.

Стійкі словесні формули зберігають пам'ять про давні уявлення (*diabelska dwunastka; być na siódmym niebie*), є багатим джерелом країнознавчих відомостей, містять культурологічну інформацію як конкретної мовної спільноти так і загальнолюдського характеру (*imię mnie legion*).

Порівняльно-зіставне вивчення фразеологічних фондів є одним з найбільш актуальних завдань сучасного мовознавства. В останній час в зв'язку з вивченням проблеми мовних контактів збільшився інтерес до встановлення характеру відповідників фразеологічних одиниць різних мов. Будучи експресивно-образною формою вираження, сприйняття і позначення дійсності, фразеологія є, як відомо, особливим мовним ярусом або підсистемою у системі мови. У свою чергу фразеологічна система сама складається зі своєрідних мікросистем, або тематичних полів, або фразеотематичних груп (ФТГ).

В числівникових фразеологізмах властивості стійких сполучень проявляються специфічно: деякі фактори, сприяючи взаємозаміні, одночасно й обмежують варіантність. Основні з них – ідея нечисленності, малої кількості та ідея перебільшення, мультиплікації.

Мало – це насамперед нуль; хоч висловів із цим словом і небагато: *ograniczyć, zredukować się do zera; ostrzyć kogo na zero; spaść, zmaleć do zera; kompletne zero*. Значно більше їх зі словами один і два: *jednym tchem; jechać na jednym wózku; postawić wszystko na jedną kartę; wrzucić, wrzucać do jednego worka; na jedno kopyto; jeden diabeł, jedna cholera; jednym uchem; jednym ciągiem; na jednej nodze; z jednej gliny (ulepieni); być z kimś jednego zdania; jeść chleb z jednego pieca; nie umieć zliczyć dwóch do dwóch; służyć na dwóch łapkach; wziąć kogo we dwa ognie; pracować za dwóch, ważyć rzecz na dwoje; dwie sroki za jeden ogon łapać; dzielić włos na dwoje; siedzieć na dwóch stolkach*.

Вважають, що потроєння бере свій початок із того часу, коли у рахуванні не йшли далі числа три. Три тоді було дуже багато. „Один із найвизначніших і найпоширеніших прийомів народної думки полягає в мультиплікації або збільшенні кількості предметів..., що виражається переважно у потроєнні предмета. Замість однієї дороги, однієї трави, одного богатира з’являється три дороги, три трави і т.п.

Ставши на шлях мультиплікації (мультиплікація по-латині означає „множення”, а частина „мульти” – збільшення), слово три починає заступатися назвами з більшим числовим значенням – здирати (стягувати) три шкури (сім шкур, десяту шкуру) – *drzeć trzy skóry (drzeć dziesiątą skórę z kogoś)* [5], [7]. У дурня не вистачає третьої (дев’ятої, десятої) клепки в голові, а в польській мові п’ятої (*brak piątej kleпки w głowie*) [5]. Характерним є оказіональне, авторське творення аналогічних одиниць (за певною усталеною моделлю) з використанням мультиплікації: *po raz pierwszy, a może i po raz sto pierwszy przypada to powtarzać...* (Gazeta Wyborcza).

ФО з компонентом *trzy* і його похідними можуть позначати щось зовсім протилежне: високий ступінь якості, дії і разом з тим вказувати на незначну величину, часто у порівнянні з іншими співвідносними ФО: *wsadzać (wtrącać) swoje trzy grosze; nie umie (kto) skleić trzech słów* [9].

Психологи стверджують, що реклама найефективніше діє за сьомим разом – і тут, як бачимо, обходиться без містики. Та цей забобон був надзвичайно живучий. Коли Галілео Галілей розглядав у телескоп відкриті ним чотири супутники Юпітера, тодішні «вчені» твердили, що таке відкриття неможливе. Як у тижні сім днів, так і на небі сім планет (Сонце, Місяць, Меркурій, Венера, Марс, Юпітер, Сатурн) і більше бути не може. Єднання малого світу, який становить собою людина, з безмежним всесвітом відбувається за допомогою наших органів чуття. Розташованих у

семи отворах голови людини. Як немає більше таких отворів у голові, так само не може бути й на небі більше семи планет.

Міфологічні уявлення про сім нерухомих кришталевих сфер, на яких укріплені зірки й планети стали основою для фразеологізмів: *być w siódmym niebie* – «czuć się szczęśliwym, bardzo się cieszyć» [9]. Про сім планет часто згадується у східних народів. Найвища сфера й була якраз верхом блаженства – *siódme niebo*.

Незвичайним (як і сім) вважається число тринадцять („нещасливе”), яке стало основою фразеологізму. В польській мові в основі образу лежить прихована асоціація з числом тринадцять, як нещасливим, нечистим, диявольським. Звідси і фразеологічний евфемізм *diabelska dwunastka*. Його специфіка полягає у тому, що воно утворене шляхом додаванням до 12 «прихованої» одиниці, на чому власне і базується евфемізм.

Фразеологічні одиниці з нумеративним компонентом є важливою складовою частиною фразеологічного фонду соціуму, що в свою чергу представляє собою важливу частину образної системи мови. Ця фразеотематична група – мікросистема у фразеологічній системі мовних колективів, яка характеризується великою різноманітністю у семантичному, структурно-граматичному і функціонально-стилістичному відношеннях, а часто глибинною символічністю і неоднозначною образністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скрипник Л.Н. Фразеологія української мови. Київ, 1973. 280 с.
2. Смерчко А.К. До питання про тлумачний словник фразеологічної термінології. *Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки ДДПУ*. Випуск IV. Дрогобич: Вимір, 1999. С. 144–154.
3. Bąba S., Liberek J. Mały słownik frazeologiczny współczesnego języka polskiego. Warszawa, 1994.
4. Bąba S., Dziamska G., Liberek J. Podręczny słownik frazeologii języka polskiego. 1995.
5. Dąbrówka A., Geller E., Turczyn R. Słownik synonimów. 1993.
6. Dobrowolski M. Podręczny słownik frazeologiczny. Chrzów. 2004. 320s.
7. Głowińska K. Popularny słownik frazeologiczny. 2000. 790 s.
8. Mosiołek K., Ciesielska A. W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego. 2001. 539 s.
9. Nowy słownik frazeologiczny / pod red. A.Latuska. Kraków: Zielona Sowa, 2005. 718 s.
10. Powszechny słownik frazeologiczny / pod red. A-Bernackiej. 2002. 540 s.